

Шамшаджаров

ДАТ
УСТАД
ДАТ

АЗƏРБАЙҶАН
ДӨВЛƏТ НƏШРИЯТЫ
БАКЫ - 1964

Шамил Әскәров Кәлбәчәр районунда муәллим ишләйр. О, Бақы Али Партија мәктәбини вә В. И. Ленин адына Азәрбајҗан Дөвләт Педагожи Институтунун ријазийјат факултәсини битирмишдир. Шамилин ше'рләри 1955-чи илдән мәркәзи мәтбуатымызда чап едилир.

Муәллиф, көркәмли, күрд шаирләри Чинјәрхундан, Нәжардан, Фәғи Тәјрандан бир сыра тәрчүмәләр дә етмишдир.

Шамил Әскәровун бу илк китабындақы ше'р вә гошмаларда дағ јерләриндә јашајан адамларын нәјаты, мәһәббәти тәрәннүм олунур.

Аскеров Шамиль Салим оглы

ГОРА НАД ГОРОЮ

Стихи

(на азербайджанском языке)

Редактору *Илјас Тандыг*. Рәссамы *С. Гәмбаров*.

Бәдни редактору *Ј. Агајев*. Техники редактору *Н. Нәғиров*.

Корректорлары *М. Тәвәккүлова*, *Елмира Гулам* ызы.

Јығылмаға верилмиш 13/VI-1964-чү ил. Чапа имзаланмыш 27/VII-1964-чү ил. ФГ 05868. Кағыз форматы 70х92¹/₃₂. Физики чап вәрәғи 1,5. Шәрти ч. в. 1,76. Учот нәшр. вәрәғи 1,2. Сифариш № 318. Тиражы 5000. Гиҗмәти 6 гәп.

Азәрбајҗан Дөвләт Нәшријјаты, Бақы, Нүсү Начыјев күчәси, № 4.

Азәрбајҗан ССР Назирләр Совети Дөвләт Мәтбуат Комитәсинин „Гызыл Шәрг“ мәтбәәси, Бақы, Нәзи Асланов күчәси, 80.

ДӘЛИДАҒ

Дәлидағ Муровла үз-үзә дурмуш,
Дејирсән һәрәси бир пәһләвандыр.
Аша билмәз онун үстүндән һәр гуш,
Јорғаны ғышда гар, јајда думандыр.

Мәнә икид көстәр батмасын јағы,
Һүнәр мејданында биринчи олсун.
Илдырым гамчысы, гаја папағы,
Әлиндә човгундан ғылынчы олсун.

Јазда синәсиндә ағ гары вардыр,
Көндәрәр арана бағча-бағ үчүн.
Онда халгымызын вугары вардыр,
Чанымы ғыјарам белә дағ үчүн.

ЭФСАНЭ ВЭ ҺӘГИГӘТ

Нағылы чох һәвәслә сөйләрди гоча әмим,
Динләжәндә дүнјада олмазды дәрдим, гәмим...

— Һә, оғул, һарда галдыг?

Дедим ки, јатды оғлан,

Ган-тәрә батды оғлан—

Јухусунда көрдү ки, кәлди нурлу бир гоча,

Пијаләни долдуруб, сөjlәди ич дојунча.

Бармағыны оғланын көзүнә тутду гоша

Арасындан бах,—деди,—јахшы ејлә тамаша.

Даныш, бир нә көрүрсән?

— Дәрјанын ортасында издиһамлы бир шәһәр.

Јени ачылып сәһәр...

Мән көрүрәм көjlәрә учалан бир сарајы,

Орда бир гыз дајанмыш, дүнјада јохдур тајы.

Одур, одур, баба чан, дурмуш лап үзү бәри...

— Чох чәфалар чәкәрсән, сәнин олар о пәри,—

Дејә гоча јох олду...

...О нағыл көзләримдән кәлир кечир бу ахшам,

Хәзәрин саһилиндә хәјаллара далмышам.

Будур, мән дә көрүрәм дәрја ичиндә шәһәр,

Онун дөрд тәрәфиндә буругдан вар мешәләр.

О шәһәр адада јох, салынмыш су үзүндә,

Кенишләнир о, күндә.

Бир гарагаш, гаракөз мүһәндис гыз орда вар.

О мэним өз жарымдыр,
Гэлбимдир, вугарымдыр.
Гара гызылдан өтрү гурур уча буруглар.
Дөниздэки шөһөрдө о гыз бир афэт олмуш.
Дежирэм, көр эфсанэ нечэ һэгигэт олмуш!

Л Е Н И Н

Билир бу ел, бу оба
Ленин бизэ јурд, јува,
Ленин бизэ азадлыг,
Ленин бизэ абадлыг,
Ленин хош һәјат вериб.
Үрәкләрэ мин фәрәһ,
Зәкаја ганад вериб.
Вәтәнә сәадәти,
Үрәјә чәсарәти,
Голумуза гүввәти,
Пејкимизә сүр'әти,
Көзүмүзә ишыгы,
Евләрә јарашыгы
Даһи Ленин бәхш едиб.
Бу ады тарих өзү
Үрәкләрә нәгш едиб!

ЧЕЈРАН БУЛАҒЫ

Сујун сакит ахыр, Чејран булағы,
Де көрүм, хәјала далмысан-нәдир?
Јарпыздан јаханда вар бојунбағы,
Елин сорағыны алмысан-нәдир?

Солун јол, изи вар јүз ат налынын,
Сағында гаралыр гојун архачы.
Әтрафа сәрдијин көзәл халынын
Чичәк илмәјидир, көј от арғачы.

О тајын Дәлидағ—үстү думан, чән,
Нүснүнә бахдыгча шадланыр үрәк.
Нә гәдәр әзизсән, һәр кәлиб кечән
Әјилиб сәнинлә өпүшсүн кәрәк.

Мән сәни көрәндә, Чејран булағы,
Јенә хәјалларым дөнүб олду гуш.
Де, бир вахт үстүнүн әзиз гонағы
Вургун һансы дашын үстә отурмуш?!

АТАЛАР СӨЗҮ

Мән сөз дәрјасыны көздијим заман
Аталар сөзүнү бир инчи көрдүм.
Кэлди һүнәр чағы, ачылды мејдан—
Кәсәрдә гылынчдан биринчи көрдүм.

Бизим бабаларын нечә мин илләр
Көзүндән дәрјалар дамчыламышдыр.
Сөзүн гүдрәтилә јенә дә елләр
Бәјләри, ханлары гамчыламышдыр.

Онлар өз јериндә дејилән заман
Үрәк разы галыр, ағыз бал дадыр.
Һәрдән дә олур ки, елә санырсан
Сөз дејил, овхарлы полад балтадыр.

Көнүл мәнә дејир: дүнјада тәки—
Бирчә мисран ола аталар сөзү.
Сән ондан ибрәт ал, елә јазма ки,
Көтүрүб кәнара аталар сөзү.

ДӨНДЭРЭР

Икиди сөз, кабабы көз
Жандырыб күлэ дөндэрэр!
Сөз гананы бирчэ кэлмэ
Назилдиб милэ дөндэрэр!

Ох сүзэрми јај олмаса?
Дәрја олмаз чај олмаса.
Јар јарына тај олмаса,
Бир күнү илә дөндэрэр!

Һикмәтдирми ары шаны?
Шамил, онда һүнәр һаны?
Инсан әли боз тиканы
Истәсә күлэ дөндэрэр!

АШЫҒЫН МЭЗАРЫ

Көјчө дедикләри көјчөк маһалда
Дағларын гојнунда бир дағ јатыбдыр.
Узун вахтдан бәри галыб бу һалда,
Сөздән үрәјиндә булаг јатыбдыр.

Онун кешијини чәқир Сары нәр*,
Көр нечә дә әзиз, меһрибан олмуш.
Елләрә бәллидир ондакы һүнәр,
Сәнәт мејданында пәһләван олмуш.

О дојмады елдән, хош мәнзәрәдән,
Кәлмәләри олду дилләр әзбәри.
Һәр чошан чај кечди бирчә дәрәдән,
Мин-мин гәлбә ахды онун сөзләри.

Хәјалдан ат миниб көјдә сүздү о,
Дәрјаларда гәввас кими үздү о,
Сөз ичиндән инчи сениб дүздү о,
Ел дәрдини сазда чалды Әләскәр!

Синәсиндә телли сазы дил ачды,
«Әсли дејиб, Кәрәм дағда долашды».

* Көјчө маһалында дағ адыдыр.

Мэчлисиндэ гышда гызылкүл ачды,
Көзэлликдэн илһам алды Элэскэр!

Кимиси араны, кимиси дағы,
Кимиси јурд етди бағчаны-бағы.
Олуб ел-обанын эзиз гонағы,
Үрәкләрдә мәскән салды Элэскәр!

Бөјүк мәһәббәтлә хејли чан атдым—
Онун мәзарыны бары көрәјдим.
Нә гәдәр хошбәхтәм, арзума чатдым,
Јатдығы торпаға башымы әјдим.

ДАҒ ҮСТДЭ ДАҒ

Јајдыр, дағын дөшүндө
Отлар сана кэлсә дә,
Сүрүләр кәлмәз сана.
Чобанларын шән сәси
Фәрәһ верир инсана:

— Чобанам, хоша кәлсин,
Арзулар баша кәлсин;
Һәр гојунун јанында
Гузулар гоша кәлсин...

Ахшам чағы колхозун
Нәһәнк-нәһәнк «ЗИЛ»ләри
Јолда дајаныр һазыр.
Һәр чобан өз чибиндән
Чыхарыб дәфтәрини
Вердији јуну јазыр.
Санки тәпә јығылыр
Машынларын үстүнә.
Бу күн баш чобан јенә
Јуну тәһвил вермәјә
Кеф-дамағы чағ кедир.
Сәнә елә кәлир ки,
Кедәнләр машин дејил,
Дағ үстүндән дағ кедир.

БИРЧЭ НЭРФ

Јахынлашды кет-кедэ сүрәкчиләрин сәси,
Дәрәдә нә'рә чәкди јолдашымын күлләси,
Гар гырмызы бојанды ахдыгча

гурдун ганы.

Овчу сојдуғу заман о јыртычы һејваны,
Көһнә бир күллә чыхды гоча гурдун

будундан.

Овчуларын үзүндә охунду бир һәјәчан.

Көрдүм баханлар һамы таныјыбдыр күлләни.

Кәдәр боғурду мәни.

«И» һәрфи јазылмышды о күлләнин үстүндә.

Түкләрим биз-биз олду, мән она

бахдым јенә.

Гәрг олдум хәјаллара.

Мәнә елә кәлди ки,

Гаршымда күллә дејил, чанлы бир

инсан дурур.

Сандым бирчә һәрф јох,

Көзләримин өнүндә, галын бир роман дурур.

Исмајыл—билсәјдиниз о нечә овчу иди,

— Билир бу дағ-бу мешә...

Адынын баш һәрфини,

Күлләсинин үстүнә һәкк едәрди һәмишә.

Јадымдадыр, кизличә

Колхозун сүрүсүнө гурд тәпилди
бир кечә.

Дөрд тәрәфә јајылды чобанларын һај сәси,
Шараг-шараг ачылды Исмајылын күлләси.
Гурд, ганы аха-аха, тез арадан
јох олду...

Һәмин илин јајында,
Дишләри гана батмыш,
Фашист чанаварлары өлкәмизә
сохулду.

Вәтәнин дар күнүндә—«дүшмәнә
өлүм»—дејә

О да кетди чәбһәјә,
Кетди,—даһа кәлмәди.
Арзулары күлмәди...

Мән билирәм даваја Исмајылым
мөрд кедиб,

Ел малына даданан
Бу гурдун сағ галмасы
Дејирәм, јәгин онун синәсиндә
дөрд кедиб.

Јәгин о арзулармыш:
«Каш тезликлә әзәјдик фашист
ордуларыны».

Гәлбим кәдәрләнсә дә,
Тәсәлли тапырам мән:
Халгымыз баша вурмуш онун
арзуларыны.

ИСТИСУ

Бир күн бакылы достум
Хашиш етди ки, ахшам
Кэлиб биздэ ејлэ шам.
...Гонаглардан бириси
Дуруб деди:—А достлар,
Көрүрэм сүфрэмиздэ
Көнүл нэ истэсэ вар,
Бирчэ чатмыр Истису,—
Мэни севиндирди бу.
Истису—доғма јурдум,
Сөһбэтим-сөзүм мәним.
Лап дүзүнү дејим ки,
Јашарды көзүм мәним.
Хәјалым бир гуш кими
Учуб кетди дағлара,
Кур сулу јајлағлара;
Кэлиб кечди көзүмдән
Сэрин сулар, думан, чән,
Тэр нэркиз, тэр бәновшә.
Јајда палтар кејиниб,
Гышда сојунан мешә,
Шахта вурмасын дејә
Гардан јорған бүрүмән,
Һәр тэрәфдә көрүнән

Кениш-кениш зэмилэр.
Карван-карван дүзүлүб
Кечди фикримдэн нэлэр?!.
Хәјал дөндү сәфәрдән—
Нә көрсәм јахшыдыр, мән?
Пајланды гонаглара
Чан дәрманы Истису,—
Елә бил баша јетди
Гәлбимин мин арзусу.

АХТАРЫРАМ

Элимдә гәләмим, өнүмдә дәфтәр,
Тәзә—дежилмәмиш сөз ахтарырам.
Достлар үчүн ипәк кими кәлмәләр,
Душмәнин гәлбинә көз ахтарырам.

Сөзүмлә ишимдә олмајыб јалан,
Илһамыны халгдан, Вәтәндән алан,
Елин өз руһујлә һәмаһәнк олан
Синәси сәдәфли саз ахтарырам.

Көр мәнә нә дејир синәмдә үрәк:
«Сөз әкмәк истәсэн бурахма хәрәк».
Јох, һәлә гүввәми топлајам кәрәк,
Бахыб көрүрәм ки, аз ахтарырам!

ИКИ ГЭЛБ

Сүлхүн, азадлыгын олмуш дирэји
Советлэр өлкэси, ана Вэтэним.
Кениш синэсиндэ вуран үрэји
Доста меһрибандыр, дүшмэнэ гэним.

Мэн онун гэлбиндэ, кечдикчэ заман,
Кэзирэм хош арзу, хош нијјэтимлэ.
Вэтэнсэ гэлбимдэ кэзир һэр бир ан
Она түкэимэјэн мәнэббэтимлэ.

ДАҒА КӨЛ

Көл бизим дағлара, бах чошан чаја,
Дедијин маһныны Тэртэр бэслэсин.
Зирвәси булуда дэјән шиш гаја
Сәсини гајтарыб, сәни сәсләсин.

Көл, дырманыб чыхаг јамача-јала,
Чүјүрүн мә'налы дурушуна бах.
Гајалар башына гонан гартала,
Хыналы кәклијин јеришинә бах.

Көл, «Сары булаг»дан су ич дојунча—
Јајда буздан гајсаг кәлир үзүнә.
Сахлаја билмәзсән гырхы сајынча
Бармағыны гојсан онун көзүнә.

Дағын әтәјиндә солса бәнөвшә
Гәлбинә кәлмәсин зәррәчә губар.
Дырман гары тәзә әријән дөшә—
Дәр ијлә, гонаға еһтијаты вар...

ЈАЛ ОТУ

Даг башында јал отлары
Һансы јана әсди күләк,
Дөндү һәмән сәмтә сары.
Көрдүм онлар јырғаланыр
Бә'зән сола, бә'зән саға.
Мән үз тутуб дедим даға:
— Мәғлуб олуб дөнәр кери
Сәнә һүчүм чәксә гошун.
Билирәм ки, әзәл күндән
Әжилмәклә јохдур хошун.
Вугарлы даг, сөjlә көрәк,
Бәс нәдәндир јал отларын,
Һансы һава чалса күләк
Тез ојнајыр о һаваја?
Дилә кәлиб сөjlәди даг:
— Јурд-јувајам ел-обаја!
Мән өзүмә чәлб еләјиб
Инсанларын диггәтини,
Јал отумла көстәрирәм
Јалтагларын сифәтини.

СЭНДЭН ИНЧИМЭДИМ

Инаныб ешгинэ, кээдим губарсыз,
«Мэзарым да сэни унутмаз» дедин.
Инди нэжэ ујуб, ај е'тибарсыз,
«Инчимэ, бизимки баш тутмаз» дедин.

Өзүмү данладым, күсдүм өзүмдэн,
Јаланчы бир ешгэ мэн инанмышам;
Сэндэн јох, инчидим ики көзүмдэн,—
Онлара алданыб, ода јанмышам...

СУЈУН ЧАВАБЫ

Јенә үрәјимдә ше'р һәсрәти...
Хәјалдан ајрылыб үз тутдум суја,
Дедим, дүңјамызын бөјүк не'мәти,
Елә бир иш вармы күчүн чатмаја?

Торпаг чана кәлиб јујунсун дејә
Инсанлар һәр јана ахыдыр сәни.
Бухара чеврилиб галхырсан көјә
Бәзәмәкдән өтрү чөлү, чәмәни.

Шылтаг чағларында ағыр кәмини
Атыб ојнадырсан бир ушаг кими.
Бә'зән јаман чошур гәлбинин кини—
Галхыр далғаларын көјә даг кими...

Динләјиб бунлары су, кәлди дилә,
Деди:—Гүдрәтимә уја билмәрәм.
Нә гәдәр күкрәјиб дөнсәм дә селә,
Үрәк ләкәсини јуја билмәрәм.

ФҮЗУЛИҖӨ

Елә көклү ағачсан ки, һәр дијарда
 будағын вар,
Елә эзиз гонагсан ки, һәр көнүлдә
 отағын вар...
Сөзләринә тај тутмаға көвһәр јохдур
 бу дүнјада,
Онлар елин үрәјиндән гопуб кәлән
 әкс-сәда.
Ше'рин узун өмүрлүдүр, заман кими
 јохдур сонү.
Ким үрәкдән эзизләмәз, ким үрәкдән
 севмәз онү.
Чәкән олса—кәлмәләрин башы гарлы
 дағдан ағыр.
Динләдикчә, елә бил ки, зәһинләрә
 инчи јағыр.
Өлчүсү јох, сөзләринин мә'насы вар
 көјдән дәрин.
Сынасалар һәр мисрада кәсәри вар
 мин хәнчәрин.
Гәзәлләрин дәрдли-гәмли, јар һәсрәтли,
 јар ашигли,
Чүт гојулса мәнәм дејән кәлиндән дә
 јарашыглы.

Бөжүк шаир, сәндән сонра гылынч, галхан,
топ давасы,
Ағаларын мин ојуну, эсрин ганлы
гасырғасы
Бир дэфә јох, дөнә-дөнә гајалары
мум ејләди,
Шәһәрләри шум ејләди!
Сәнин ше'р сарајынса таб кәтириб
сөкүлмәди,
Полад сөзлү диварындан бир кәлмә дә
төкүлмәди.
Сән вәтәни үрәјиндә кәздирәрдин
чох һөрмәтлә,
Вәтән сәни өз гәлбиндә јашадачаг
мәһәббәтлә.

ЭН ПИС ДЭРД

Кэндин кэнарында јенэ топланыб,
Додагы күлүшлү бир дэстэ чаван.
Көрүрэм чохусу һәјәчанланыб,
Онлар мүбаһисә едирләр јаман.

Дилләнди, сакитчә дајанан Күлхар,
Һамы она бахды, кәсилди һәнир.
Сөјләди: «Мәним дә бир суалым вар,
Ким дејәр, дүнјада эн пис дәрд нәдир?»

Сөһбәт узун чәкди, гызышды ара,
Һәрә бир дәрд деди, һамыдан сонра

Лап габагда дуран гәшәнк бир оғлан,
Деди: «Синәмдә вар бир дәрдин јери.
Эн пис дәрд одур ки, мәктуб јазасан,
Севдијин гыз ону гајтара кери»,

Д У Ш У Н

Биз тај-тушуг, билирәм бүтүн олуб-кечәни...
Данышадын о гыздан, раһат гојмаздын мәни.
Бәлкә мин дәфә јаздын, она «чаным, чијәрим,
Еј өмрүмүн сәһәри, мәним севимли пәрим.
Сән солмајан бир чичәк, күлдән јарашыглысан,
Улдуз нәдир, ај нәдир, күнәшдән ишыглысан...»
Анан билиб мәтләби, әзизләди бојуну,
Ашыб-дашды севинчи—көрдү оғул тојуну.
Ешитди нәвә сәси, гәлби олду дағ кими.
Сөјлә, бәс нијә бахдын ешгә ојунчаг кими?
О ушаглы гадыны инди чөлә атмысан?
Өзүнү алдатмысан!
Ахы, һәлә солмамыш алдығын тој палтары,
Јаздығын һәр мәктубу өзүн јада сал, бары.
Сусма, чаваб вер көрәк,
Нә тез солду о чичәк?
Нә тез гаранлыг олду, о күнәшдән ишыглы?
Нә тез тикана дөндү, о күлдән јарашыглы?!
Бах, јашыл бағчанызда јумруг бојдача бир гуш
Һача будаг үстүндә өзүнә јува гурмуш,
Баласыны једириб, јетирир боја-баша.
Амма сәнин, еј инсан, үрәјин дөнүр даша.
Нијә јетим гојмусан мәһәббәти, баланы?
Сөјлә, әввәлки ешгин, ләкәсиз гәлбин һаны?!
Дүшүн, һара апарыр кетдијин јоллар сәни,
Дүшүн, кери гајтарсын о көһнә илгар сәни!

КҮРД ГЫЗЫ

Ејлэјиб дағлары өзүнэ мәскән
Маралла кәзирсән гоша, күрд гызы!
Јухудан ојаныб һәр сәһәр еркән
Кәкликлә гонурсан даша, күрд гызы!

Долудур јаратмағ ешги синәндә,
Икид олмуш һәчәр—гоча нәнән дә.
Әмәјин јарашығ, шәрәфдир кәндә,
Учалығ да одур баша, күрд гызы!

Дејирсән: кәндимиз шәһәрә дөнсүн,
Гаранлығ кечәси сәһәрә дөнсүн.
Ахсын севинчимиз Тәртәрә дөнсүн,
Јетсин бу арзун да баша, күрд гызы!

Сәнин гүдрәтинә һалыјам-һалы,
Инчә бармағларын тохујар халы.
Чыхсан ат белинә, тез дүшәр налы—
Кәләр бу һүнәрин хоша, күрд гызы!

Адын дастан олмуш елдә, обада,
Шамили салмысан бир јанар ода.
Гуш-гушдур, галаммаз тәкчә јувада—
Сән дә уч, гәлбимдә јаша, күрд гызы!

ДЕЈИРСЭН

Ај гыз, сәндә нә мүддәтдир көзүм вар,
Сөјләмәјә синәм долү сөзүм вар.
Үрәјимдә аловум вар, көзүм вар,
Амма сәнсә көр бир нәләр дејирсән;
Нечә даным, хатиримә дејирсән.

Сүбһ чағыдыр, гајыдырсан булагдан,
Јеришини танымышам. узагдан,
Дајанмышам дар чығырда бајагдан —
«Јол вер кечим, адам кәләр» дејирсән,
Нечә даным, хатиримә дејирсән.

Дајанмајыб тез өтүрсән јел кими,
Һичран дәрди чоша кәлир сел кими.
Сорушанда «көндәримми елчими?»
Күлүмсәјиб «анам биләр» дејирсән,
Ахы, мәним хатиримә дејирсән.

*
* *

Кээдим дэниз саһилиндө
Хош хэјала уја-уја.
Көрдүм ајын әкси дүшүб
Далғаланан мави суја.

Бахыб, бахыб елә сандым
Ај ушагдыр, Хэзәр ана,—
Далғасыјла јыргалајыб
Ширин лајла чалыр она.

ТУТУЛАН КӨЗ

Жүксәк вәзифәҗә учалды бири—
Сөздә парчалаҗыб, боғарды шири.
Онун јахын досту өзүнү јорду,
Кәлиб тәбрик етди, һалыны сорду.
Оса бу сәһбәтә етмәҗиб мараг,
Сорушду, көзүнү ғыҗыб бахараг:
— Кимсән, һарадысан? Нәҗә кәлмисән?
— Танымардын? Јәгин чох жүксәлмисән!
Ешитдим достумун тутулуб көзү,
Ону јохламаға кәлмишәм, дүзү.

ИКИ ТӨР

Бәнна биләжилә силиб тәрини
Бахды күчәдәки бир галмагала,
Тәәччүблә гыҗыб о, көзләрини,
Сорушду:—Бу сәс-күҗ нәдир, аҗ бала?

Бир оҗру тутмушду милис нәфәри,
Кәлиб кечән она деҗирди «алчаг».
Үзүнә ахырды алнынын тәри,
Тоҗуға дөнмүшду баҗагкы «гочаг».

Оҗрунун үзүнә ахан дамчылар
Елин гынаҗыдыр, төһмәт тәридир.
Бәннанын алнында санки инчи вар,
О эн бөҗүк шәрәф—зәһмәт тәридир.

СЭН ОЛДУН

Кедэн, ајаг сахла, көнлүмүн гушу
Чох кэзиб доланды, мөкөн сэн олдун,
Елэ ки, истэдим чыхам јохушу,
Јорулан вахтымда тэкан сэн олдун.

Илгарын јолунда кешикдэ дурдун,
Она сэмт кэлэнин көзүндэн вурдун,
Гэлбимдэ даг кими бир гала гурдун,
Ахырда учуруб сөкөн сэн олдун.

Јатырдыб, јухудан вахтсыз ојатдын,
Вердијин илгары шөһрэтэ сатдын.
Ешгин шәрбәтини мәнэ узатдын,
Әлимә чатмамыш төкөн сэн олдун.

Көзләрин јад кими үзүмә бахды,
Елэ бил гэлбимдән гара ган ахды.
Атамын сачынын гапгара вахты,
Башымда ағ түкү экән сән олдун.

Шамили туллајыб јахмышдын хына,
Сәни дэ атдылар, өзүнү гына.
Гэлбини гәрг етдин гәм дәрјасына,
Дәрдин бөјүјүнү чәкән сән олдун.

КЭРЭК

Мејлин олан шэхси эввэл јохлајыб,
Сөзләрини өлчүб бичәсэн кәрәк.
Фикрини мин дәфә нарын доғрајыб,
Ахырда сөкүлмәз тикәсэн кәрәк.

Дәриндән өјрәниб хасијјәтини,
Гәлбинә бәләд ол, севмә сәтһини.
Елә ки, гәт етдин өз нијјәтини
Сели сызға саныб кечәсэн кәрәк.

Еј Шамил, ешг оддур әзәлдән бәри,
Үрәк бузса, нечә олар тәһәри?
Мәһәббәт јолунда олан зәһәри
Шәрбәт әвәзинә ичәсэн кәрәк.

ГЫРГОВУЛ ВЭ КОЛ

Гырговул кэзирди елэ бир мэккэн
Орада мүфтэ јем тапсын өзүнэ.
Көрүб кол дибиндэ јығын-јығын дэн,
Јувасы дар кэлди онун көзүнэ.

О, јурд-јувасыны салмајыб јада,
Зәһмәтсиз јашады бурда бир ил дә.
Јатанда башыны кола сохса да,
Гујруғу һәмишә галырды чөлдә.

Бир күн овчу көрүб ону бу һалда—
Тутуб гујруғундан үздү башыны.
Дар ајагда һүнәр олмады колда—
Өлүмдән гуртарсын өз сирдашыны.

Мән дә чох көрмүшәм, гырговул кими
Өмрү голтуғларда кечән адамы.
Дајысы олса да онун фил кими,
Јенә гујруғуну көрмүшдүр һамы.

ЧӨКӨР

Көзөл, түснүндөки о көзөллижэ
Бахса күл-чичек дэ хөчөлөт чөкөр.
Бэс онда де көрөк бу жазыг чаным
Мөн сөнө баханда нө палөт чөкөр?

Гамэтин дастандыр дилдэ, ағызда,
Көрсэ сәни Ширин—о пәри гыз да,
Көзөллөр һесабы олан кағызда
Өз ады үстүндән гара хәтт чөкөр.

Һәсрәтин чохуну ејләди хәстә.
Һәр рәссамам дејән дүшсә дэ гәсдә—
Көзөл, чамалыны ағ кағыз үстә
Рәфаелдә олан мөһарәт чөкөр.

Амандыр, Шамили ејләмә сәјил,
Көзүн чан алмаға һамыдан гәјил.
Мөн дэ чан аланам дејән әзрәјил—
Бирчә бахышындан хәсарәт чөкөр.

ЖАЗЫЛМЫШ

Көзөл, бахышындан роман охудум,
Дэрдлэримэ орда чарэ жазылмыш.
Жалварыб көзүндөн аман охудум,
Көр мәним талејим нара жазылмыш?

Сән күлүмсэ—атым гәми, кэдәри.
Гашы чатсан—дәрдин олмаз гэдәри.
Көзләрин—бәхтимин өмүр дөфтәри,
Ора һәм ағ, һәм дө гара жазылмыш.

Сәнсэн мәним арзум бу јер үзүндө.
Наз етмө, билирсэн буну өзүн дө.
Билмирәм нәдәнсә ала көзүндө
Шамили чәкәрәм дара!—жазылмыш.

КИТАБ САТАН ГЫЗ

Нэ олар, динлэ мәни,
Сән еј китаб сатан гыз.
Бахышы оха дөнүб
Үрәјимэ батан гыз.

Һәр күн гәсдән јолуму
Мағазадан салырам.
Јазым олду-олмады
Сәндән китаб алырам.

Бә'зән бир күн үч дәфә
Кәлиб, бахыб кечирәм.
Јәгин ки, сән өзүн дә
Билирсән нә чәкирәм.

Евдә јер дә галмамыш
Китаблары јығмаға.
Һәр күнчдә, һәр бучагда
Онлар дөнүб бир даға.

Гәлбин даша дөнмәсин,
Инсафын олсун бары.
Өзүн кәл јербәјер ет
Вердијин китаблары.

ЛАЛӘ

Артыг баһар ғыша гәләбә чалмыш
Сызгалар да дөнүб олду шәләлә.
Отларын ичиндән хејли учалмыш,
Узагдан баханда ғызарыр лалә.

Ғышы тәслим көрүб бәзәнди һәр јан,
Күнбәкүн әријиб суја дөндү гар.
Санки лалә дејил јердән учалан,
Гәләбә бајрағы ғалдырмыш баһар.

1956

ДОСТУМА

Төлөбө жолдашым Зејнала

Достунун жолунда, жахшы дост олан
Шөһрөтиндөн кечэр, шанындан кечэр.
Елэлэри вар ки, чэтин заманда
Һеч салам вермэјиб, јанындан кечэр.

Дүшмәнлэрин олса сағы, солунда,
«Дост» вар ки, кизләнир чаггал колунда.
Дост да вар, мин јара олса голунда,
Галан бирчө дамла ганындан кечэр.

Шамил, сән дэ Зејнал кими сев ели,
Гэлбиндэ учалсын онун һејкэли.
Дост јолунда сызга саныб о, сели,
Әкәр лазым кэлсә чанындан кечэр.

КҮРД ГАРДАШЫМ

Динлэ мәни, күрд гардашым,
Динлэ мәни, күрд гардашым!
Бизим Совет өлкәсиндә күрдләр азад
 өмүр сүрүр.
Өлкә вар ки, онлар орда нәфәсиндән
 од пүскүрүр.
Елин зүмрүд јајлалары залымларын
 тапдағыдыр.
Өз һаггыны истәјәнин дахмасыны
 топ дағыдыр.
Күрд кәндлиси зилләт чәкир, кечә-күндүз
 бағ бечәрир,
Мејвәсини өзкә дәрир.
Она бир чәкдији зәһмәт, бир дә гуру
 хәзан галыр.
Јағы-сүдү јад апарыр, евиндә бош
 газан галыр.
Билирәм ки, Күрдүстанын буғдасынын
 јохдур тајы.
Бир гамчыдыр, бир дә сөјүш вә'дәбашы
 халгын пажы.
Јазыг кәндли ишләмәкдән кечә-күндүз
 ган гүсүр, ган.

Бәсләдији гызылкүлдүр, нәсибисә
гуру тикан.
Динлә мәни, күрд гардашым!
Тәрланларын јувалары бош галмајыб,
гала билмәз!
Көпәк јахшы миничини һүрүб атдан
сала билмәз!
Мәзлумлары чох сыхдыгча еһтијачын
мәнкәнәси,
Учалачаг обаларын — һаггымы вер,—
дејән сәси!
Һәјатын бир гануну вар, кимә ајдын
дејил ки, бу:
— Алтындакы од кур олса дашыб ону
гаралдар су.
Дәрдли-гәмли Күрдүстанла,
Чәнубдакы Азәрбајчан
Бир-биринә арха олуб гылынч чәкиб
ахырачан,
Өз күчүнү көстәрәчәк—
Јохдур буна зәррәчә шәкк!
Инан, гардаш, инан буна, дашан чајлар
бир дә дашар—
Бүнәврәдән зәдәләнмиш, јолу кәсән
сәдди ашар.
Гоча тарих өз сәһвинин үстүндән бир
гара чәкәр,
Халгын полад ирадәси зүлүмкары
— дара чәкәр!

МУНЗУР ДАҒЫ

Сөjlә, Мунзур* дағы, сәнми ағырсан,
Jохса елләринин синәсиндә гәм?
Гара күнләр көрдү гојнунда инсан,
Олмусан кәдәрә, гүссәјә һәмдәм.

Зирвәндә көрүнән бәлкә гар дејил,
Дәррдән гочалмысан, ағармыш башын?
Пашалар, халгыны гырды илбәил,
Ал-гана бојанды торпағын-дашын.

Јахандакы ком-ком гырмызы чичәк
Де, һәмин ганданмы рәнкини алмыш?
Голунда зәнчир вар, бојнунда илкәк,
Јағылар көр сәни нә һала салмыш?!

Ел ганы соранлар бир һүнәр саныб
Әл атды мин чүрә фитнәјә, фелә:
Икид күрд халгынын адыны даныб
Онлары өзүнә ејләмиш кө'лә.

Чаван оғланларын чәкилди дара,
Чәлладын өнүндә бојун әјмәди.

* Мунзур—Түркијә Күрдүстанында дағ адыдыр.

Синэнэ мин јердэн вурулду јара,
Амма үрәјинэ ләкә дәјмәди.

Бары, күрд намусу пак галсын дејә,
Гызларын өзүнү гајадан атды.
Гәлбинин фәрјады учалды көјә,
Сызылтын, аһ-вајын дашы ағлатды.

Һәр булағын сәси, билирәм ки, мән
Дәрдли аналарын зүмзүмәсидир.
Булуда жүксәлиб јерлә сүрүнән
Думан јох, елләрин аһ-наләсидир.

Де, кен дәрәләрин, јохса халгынын
Гәлбинә вурулмуш јарамы дәрин?
Билирәм гылынчын көрмәјәчәк гын
Мүждәси кәлинчә бир ал сәһәрин...

Тәрлан јувасысан, гартал мәскәни,
Мин дәфә дејүшдә газандын ад-сан.
Инан, тарих өзү гынајар сәни
Әлини гојнуна гојуб дајансан!

НЭЖАРА

Өзиз нэжар! Чан гардашым,
Сэн, еј бағры ган гардашым.
Билирэм ки, вэтэниндэ
Наһаг ганлар чыхыб дизэ.
Гэм, гүссэ, дэрд јувасында
Билирэм ки, шаһын сизэ:

Јахшылығы—ода салмаг,
Нэр кэлиши—гисас алмаг,
Нэвазиши—гамчы, көтөк,
Рәһми—кэндир, сабун, дирэк,
Хош рәфтары—дөјүш олду.
Нэдијјәси—нәмли зиндан,
Әдаләти—мин наһаг ган,
Јахшы сөзү—сөјүш олду.

Халг безикиб дојду чана,
Гэлб дөзмәди нэјэчана.
Сэн дә елә гошулараг,
Гәләмини едиб јараг,
Халгынын илк баһарыны,

Азадлығын нұбарыны,*
Доғма ана торпағына,
Шаһинләрін оҗлағына
Кәтирәнин бири олдун!
Дастан олду адын-санын,
Дөјүш күнү Күрдүстанын
Горхубилмәз шири олдун.
Азадлығы—о нұбары
Әлиниздән алды јағы.
Гыш ејләјиб илк баһары,
Синәнизә чәкди дағы.
Күрд гардашым, билирәм ки,
Һәлә үмид сабаһдадыр.
Дүшмән әсла өјүнмәсин,
Гәти дөјүш габагдадыр.
Сәфаләтлә, әсарәтлә
Бир әлиндә ити хәнчәр,
Бир әлиндә гәләм, дөфтәр
Вурушурсан чәсарәтлә.
Тәк дејилсән, милјон инсан
Гылынч алыб өз әлинә.
Азадлығын јолларында
Уғур олсун мәрд елинә!

* 1946-чы илдә Иран Күрдүстанында милли һөкүмәтин јарадылмасына ишарәдир.

ХАИНИН ЧЭЗАСЫ

Атам сөjlэjир ки, күрд үсjанында
Рэхбар адлы хаин, бир гэлбигара
Дүшмэнэ сатылыр, онун jанында
Jүзлэрлэ икиди чэкирлэр дара.

Халг өз гэзэбини дөндэриб селэ
Деjир: харам олсун сатгына чөрэк!
О ки хаин олуб обаjа, елэ,
Тезликлэ чэзасы верилсин кэрэк.

— О ки, икидлэри верди күдаза
Тонгала атылыб аловда jансын.

— Jох, хаинэ аздыр бу jункүл чэза,
Өти тикэ-тикэ итэ догрансын.

— Торпага басдырын jа дири-дири,
Jа мин иjнэ санчын һэр бэбэjинэ.

— Тутуб богазына салын кэндири,
Jох, сатгын адама бу аздыр jенэ.

Гэти ферман верди бир мүдриг гоча;
— Jадында сахласын һэр күрд гадыны.
Һеч кэс өвладына тарих боjунча
Бир даһа гөjмасын Рэхбар адыны...

Кечиб нечэ баһар, өтүб нечэ гыш,
Нэлэ дэ гүввэдэ галыр бу фэрман.
Күрдүстаны кэзэн гарышбагарыш,
Тапмаз Рэхбар адлы бир нэфэр инсан.

КІТАБЫН ИЧИНДӘКІЛӘР

	сәһ.
Дәлидаг	3
Әфсанә вә һәгигәт	4
Ленин	6
Чейран булагы	7
Аталар сөзү	8
Дөндәрәр	9
Ашығын мөзары	10
Даг үстдә даг	12
Бирчә һәрф	13
Истису	15
Ахтарырам	17
Ики гәлб	18
Дага кәл	19
Јал оту	20
Сәндән инчимәдим	21
Сујун чавабы	22
Фүзулијә	23
Ән пис дәрд	25
Дүшүн	26
Күрд гызы	27
Дејирсән	28
«Көздим...»	29
Тутулан көз	30
Ики тәр	31
Сән олдун	32
Кәрәк	33
Гырговул вә кол	34
Чәкәр	35
Јазылмыш	86
Китаб сатан гыз	37
Лалә	38
Достума	39
Күрд гардашым	40
Мунзур дағы	42
Һәжара	44
Хаинин чәзасы	46

Enstîtuya Kurdî ya Qefqasyayê

Web:

<https://www.ensiklopediyakurdi.com/>

Tel.:

+7 918 073 48 79

